

KRAŠKI ROB

GLASILO PREBIVALCEV KRAŠKEGA ROBA

ISSN 1581-8381

Letnik 2, 2004

Številka 2

Dragi bralci!

8. oktobra 2004 je bil za prebivalce Kraškega roba pomemben dan. S sredstvi projekta LIFE-Narava »Ohranitev in varstvo ogroženih habitatov in vrst na Kraškem robu« je bila na podlagi sklenjene najemne pogodbe z lastnikom šole, to je Agrarno skupnostjo Rakitovec, obnovljena stara šola v Rakitovcu. Na otvoritvi se je, poleg velikega števila doma inov, ki so pripravili bogat kulturni program in topel sprejem, zbralo tudi veliko uglednih gostov, med njimi g. Erwan Fouéré, vodja predstavništva Evropske komisije v Sloveniji, minister za okolje, prostor in energijo, mag. Janez Kopa, rektorica Univerze na Primorskem, izr. prof. dr. Lucija ok in še mnogi drugi.

V obnovljenih prostorih šole, je bila ob tej priložnosti postavljena stalna razstava, ki prikazuje zna ilni kraški kal ter druge krajinske in naravne posebnosti Kraškega roba. Razstavo sta postavila Pokrajinski muzej Koper in Center za kartografijo favne in flore, ki je tudi partner pri projektu LIFE-Narava.

Ta del šole je tako postal informacijski center za obiskovalce, ki jih bo pot vodila po Kraškem robu. Zavedati se moramo, da bo obnovljena šola zaživela le, e jo bodo doma ini sprejeli za svojo, v njej ponudili in razstavili izdelke doma e obrti ter tradicionalne kme ke dobrote. Morda bo

Foto: MisTer

prav ta informacijski center postal dovolj velik izziv, da bo tukaj kmalu »zrasla« doma a gostilna, ki bo privabljala obiskovalce Kraškega roba. Ti se bodo radi sprehodili po ozna enih u no-izobraževalnih poteh ali kolesarili po asfaltirani poti, ki vodi od Podpe i do Rakitovca. Razvoj sonaravnega turizma in izletništva, ki temelji na enkratni kulturni krajini Slovenske Istre, bogastvu rastlinskih in živalskih vrst ter njihovih prebivališ in tradicionalnih oblik kmetijstva, je vizija, ki jo ponuja projekt LIFE-Narava. Udeleženci otvoritve obnovljene šole in obnovljenega kala v Rakitovcu so si bili edini, da je Kraški rob eden najlepših, a hkrati tudi najmanj poznanih lepot Slovenije. Naloga sodelujo ih v projektu LIFE- Narava je, da te posebnosti imbolj približajo širši javnosti, naloga prebivalcev teh krajev pa, da nadaljujejo s tradicijo, ki so jo za eli že njihovi dedje in pradedje in so nam te vrednote ohranili do danes.

Andrej SOVINČ

FOTO UTRINKI Z OTVORITVE INFORMACIJSKEGA CENTRA V PROSTORIH STARE ŠOLE V RAKITOVCU

Foto: HisTer

Otvoritev je popestril raznovrsten kulturni program

Foto: HisTer

Druženje po otvoritvi na dvorišču Info centra

Foto: HisTer

Doma e pecivo, ki so ga spekle krajanke Rakitovca

ZAHVALA

Posebej bi se radi zahvalili Agrarni in Krajevni skupnosti Rakitovec za sodelovanje in pomoč ter vsem krajanke Rakitovca, ki so za otvoritev Informacijskega centra pripravile in spekle slastna doma e peciva.

Zahvaljujemo se tudi podjetjem LUKA KOPER d.d., UNILEVER SLOVENIJA d.d. in MLINOTEST KRUH KOPER d.o.o. za podporo in vzpodbudo, da je bila ta slovesnost še lepša in prijetnejša.

Uredništvo

Foto: HisTer

Predmeti izrezljani iz bu so krasili pogrnjeno mizo

Foto: HisTer

Razstava v notranjosti Informacijskega centra

LANI NIZOZEMSKEGA DRUŠTVA ZA PROUčEVANJE SESALCEV (VZZ) V RAKITOVČU

Avgusta 2004 je na povabilo Znanstveno-raziskovalnega središča Koper Univerze na Primorskem v Rakitovcu gostovala nizozemska skupina (20 članov) društva za proučevanje sesalcev VZZ (Vereniging voor zoogdierkunde en zoogdierbescherming). Društvo prireja tovrstne taborne že vrsto let. Do sedaj so obiskali že Poljsko, Madžarsko, Portugalsko, Francijo, Španijo, Belgijo, Luksemburg, Nemčijo, Bolgarijo, Norveško, Italijo in Slovenijo. Namen taborov je spoznavanje favne izbranega območja s poudarkom na sesalcih. Delovno območje letošnjega štirinajstdnevnega tabora, ki sem se ga tudi sama udeležila, je bilo zahtevano znotraj meja bodočega Kraškega parka, in sicer je vključevalo naslednje vasi: Rakitovec, Dvori, Zazid, Movraž, Smokvica, Soberga, Podgorje, Grašče, Kubed, Loka, Hrastovlje, Dol pri Hrastovljah, Rnokal, Rnotti, Osp, Socerb, Kastelec, Petrinje in Ocizla z okolico ter nekaj kraških jam.

Terensko delo je potekalo skozi ves dan, in sicer v dveh skupinah. Prva je zbirala podatke o netopirjih, druga pa o preostalih sesalcih. Netopirje smo s posebnimi detektorji zvoka popisovali na cerkvenih podstrešjih in zvonikih, v jamah, gozdovih in starejših zapuščenih hišah. Sedaj dan smo pregledali enaindvajset cerkvenih podstrešjih in zvonikov in v osmih našli skupno 182 netopirjev naslednjih vrst: mali podkovnjak (*Rhinolophus hipposideros*), belorobi netopir (*Pipistrellus kuhli*), rjav uhati netopir (*Plecotus auritus*) in Savijev netopir (*Pipistrellus savii*); ob mraku pa smo nad vodnimi viri in pred vhodi v jame postavili mreže, v katere se je ujelo nekoliko manj netopirjev naslednjih vrst: dolgonogi (*Myotis capaccinii*), obvodni (*Myotis daubentoni*), ostrouhi (*Myotis blythii*), resasti (*Myotis nattereri*), navadni mravnik (*Nyctalus noctula*), gozdni mravnik (*Nyctalus leisleri*), veliki podkovnjak (*Rhinolophus ferrumequinum*) in južni podkovnjak (*Rhinolophus euryale*). Posamezno žival smo izmerili, stehali, ji določili spol in vrsto, popisali parazite in jo izpustili. Ob tem smo imeli izvrstno priložnost živali tudi fotografirati ali posneti s kamero. Slednje je bilo pri nizozemskih kolegih zelo priljubljeno poletje, saj veliko izmed naštetih vrst na nizozemskem ni mogoče najti.

Druga skupina je popisovala ostale, predvsem male sesalce, ki jih je bilo številno manj, skupno enainštirideset

živali. Vsak dan smo na različne lokacije postavili sto pasti, v katere pa se ni veliko ujelo. Na taboru smo si uspeli ogledati poljsko rovko (*Crocidura leucodon*), vrtno rovko (*Crocidura suaveolens*), poljsko voluharico (*Microtus arvalis*), ilirsko voluharico (*Pitymys liechtensteini*), rumenogrlo miš (*Apodemus flavicollis*), navadno belonogo miš (*Apodemus sylvaticus*) in dimasto miš (*Apodemus agrarius*). V eni od manjših jam smo opazili tudi navadnega polha (*Glis glis*). Vse ujete živali smo po opazovanju tudi izpustili. Sicer smo pri lovih bogatejši ulov malih sesalcev, vendar žal nismo našli pravega razloga, zakaj temu ni bilo tako.

Kljub napornemu urniku se je med delom našlo nekaj časa za sprostitve ob dobri hrani in pitju, za zanimiv pogovor ali poletje. Tako se je iztekla še ena priložnost naučiti se nekaj novega in obnoviti staro ali sprejeti novo količino raziskovalnega duha.

V imenu vseh udeležencev tabora se iskreno zahvaljujem UP ZRS, ki je vsa dogajanja omogočila, ter številnim krajanom omenjenih vasi za posredovane informacije in dobro voljo, brez katerih bi bilo naše delo bistveno manj uspešno.

Maja TAU ER, UP ZRS

KRALJICA KRAŠKEGA ROBA VELIKA UHARICA

Ena izmed najpomembnejših gnezdičk Kraškega roba je gotovo velika uharica (*Bubo bubo*). Danes je ta največja evropska sova že zelo redka. Za domovanje si najraje izbere nedostopne skalne votline, spodmole ali dobro skrite police, kjer tudi gnezdi. Prehranjuje se predvsem s polhi in z ježi, od ptic pa si najraje privoši skalne golobe, fazane in šoje.

Velika uharica na Kraškem robu ogrožajo v največji meri alpinisti oziroma plezalci. Zgodilo se je tudi, da je velika uharica zapustila gnezdo zaradi prvomajskega kresa.

Velika uharica je danes na Kraškem robu eden izmed argumentov, zakaj ohraniti ta rodovitni ekosistem tudi za zanamce.

Lovrenc LIPEJ

Ornitološko društvo Ixobrychus

V redakcijo Kraškega roba je prišlo kar nekaj odzivov na prispevek "Sejeniš e?" v prejšnji številki. Vsi po vrsti so potrdili naše domneve in nam dali dragocene podatke za delo naprej. Poklicali ste nas ali nam celo pisali naslednji:

ga. Jelka Nagy in ga. Marija Koren za Podgorje, ga. Miranda Marseti za Zanimgrad, ga. Magda Tomšič za rnoti e ter g. Just Kocjan i za Dol, g. Rudolf Škerjanc za Brkine, g. Viktor Snoj iz Hrastovelj, g. Roman Marseti iz Prapro ing. Sre ko Barut iz rnega Kala.

Za dobro voljo, podatke in spodbudo se jim zahvaljujemo. Na tej strani pa objavljamo nekoliko skrajšano eno izmed pisem. Hvala gospe Mariji Koren iz Podgorja za dovoljenje!

Bojana LIPEJ in Matej ŽUPAN | /uredništvo

Z zanimanjem sem prebrala lanek »Sejeniš e«, objavljen v glasilu Kraški rob št. 1. Beseda me je pritegnila, ker mi je poznana.

Sem Marija Koren iz vasi Podgorje. Tudi pri nas so bili in so še ostanki sejeniš . V preteklosti je pri nas vsako kme ko gospodarstvo imelo vsaj eno, e ne tudi dve ali ve »sejeniš «. To je s kamenji obzidan ograjen vrt (vrti), v katerem so naši predniki sejali seme zelja in »vrzuot« ali »broskev« (ohrovt). Mladim sadikam, ki so zrastle iz semen, so pri nas rekli »sejenice«, zato mislim, da tudi od tu izvira ime »sejeniš e«.

Obnovili Zgornji kal na Socerbu

Vas Socerb je bogatejša za obnovljen kal, in sicer sta naložbo v obnovo enega ve jih kalov v koprski ob ini financirala Mestna ob ina Koper in Petrol, slednji v okviru projektov partnerstva za vodne vire z Ministrstvom za okolje, prostor in energijo. Obnova kala, pobudo zanjo so dali sami prebivalci, je veljala 3,6 milijona tolarjev. Kot je povedala Jana Kuzman, svetovalka župana Borisa Popovi a na tiskovni konferenci na Socerbu, na kateri so sodelovali še minister Janez Kopa , izvršni direktor Petrola Janez Bedenk in direktor Zavoda RS za varstvo narave Darij Kraj i , so kali eden od pomembnih elementov naše kulturne identitete in zna ilni objekti kraške in istrske krajine. V zadnjih dveh letih so v koprski ob ini obnovili že kal v Zabavljah, dva v Loparju in enega v Trseku, z obnovo pa naj bi nadaljevali tudi v prihodnje, kajti kali, ki so bili pomemben vir vode oziroma napajališ e za živino, so zanimivi tudi za razvoj turizma. Ob tem je Jana Kuzman povedala, da bo prav konec meseca kon an projekt Razvojni program podeželja Slovenske Istre kot nadgradnja projekta Po poteh dediš ine, ki je zasnoval regionalno mrežo naravnih in kulturnih znamenitosti ter turisti nih storitev, in bo vklju il tudi dopolnilne dejavnosti ter možnost realizacije gospodarskih, kulturnih in rekreativnih potreb prebivalcev in obiskovalcev. Cilj projekta je ve ja poseljenost podeželja, ohranjanje kulturne krajine, eko-socialni tip kmetovanja, vklju evanje

V preteklosti je bilo zelje glavna hrana za številno družino in zato so bile sejenice tako važne za preživetje. Zelje so posadili v ve višje leže ih vrtov na pobo ju Slavnika, »In eriji«, Kojnika, ker je višje zelje dobro uspevalo. e je bilo zelje, družina ni bila la na. Zato so Sejeniš a imela tako velik pomen. Za zimo se je naribalo veliko kado ali ve posod zelja. Spominjam se, da sem tudi sama kot otrok z bosimi nogami skupaj s sestro v veliki kadi »peštala« zelje.

Sejeniš e je majhen, res majhen okrogel vrti , obzidan s kamnitim zidom, ki je varoval »sejenice« pred živalmi in isto asno nudil zavetje - toploto, ki je omogo ala hitro rast sejenic. V sušnem obdobju so sejenice tudi zalivali z vodo iz kalov, vendar ne dosti, ker je ni bilo. Ob sv. Ivanu so sejenice presadili v vrtove. e je bila suša, so ženske s seboj vzele v vr u vodo in vsaki sejenici dale eno žlico vode. Za uda, sejenice so se vedno prijele. Sejenice za presajanje so nosile ženske na glavah v »ruščah« (velik kvadratast kos žakljevine, ki so ga zavezale križem), tudi uro hoda do vrta.

Pri nas v Podgorju je prav tako predel nad vasjo »v Finjedi« od »Kave« do »Kluoze«, na katerem so bila sama sejeniš a. Veliko zidov je že porušenih, vendar so sledovi sejeniš še vidni, posebno v zimskem asu, ko ni poraš enosti. Tako sem pred leti slikala eno izmed sejeniš (prilagam sliko). Razen tega bližnjega predela nad vasjo, so bila sejeniš a tudi malo dlje od vasi, vedno v zavetju nad cesto za Jelovice proti »Jamci« in »Borštu«.

Upam, da vam bo ta moj opis pripomogel k razumevanju besede »Sejeniš e«.

Lepo pozdravljeni.

Marija KOREN, Podgorje

podeželja v celovito turisti no ponudbo Slovenske Istre, oblikovanje skupne blagovne znamke podeželja in oblikovanje tržnih strategij za u inkovitejše trženje izdelkov Slovenske Istre.

MOK

Otvoritev obnovljenega Zgornjega kala pri Socerbu

Avtorica fotografije: Tina Trampuš

EKSKURZIJA ŠTUDENTOV 1. LETNIKA GEOGRAFIJE NA KRAŠKEM ROBU

Smo študentje 1. letnika geografije na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Pri predmetu geografija poselitve smo imeli možnost izbrati lokacijo v Sloveniji, kjer se prepletajo naravne in družbene značilnosti geografskega okolja, ter to predstaviti sošolcem v obliki seminarske naloge in enodnevnih ekskurzij. V naši skupini, ki smo jo sestavljali Vesna Markelj, Denis Zaletel in Tomaž Toman, smo se odločili za Kraški rob zaradi kar nekaj stvari, ki so trenutno aktualne tudi v slovenskem javnem prostoru in bodo nekatere bistveno vplivale na razvoj tega območja v prihodnosti. Med njimi smo precej pozornosti namenili divjim odlagališčem, saj tu predstavljajo precejšen problem, ki je zlasti pereča na območjih lokalnih virov in vodovarstvenih pasov vodnega zajetja Rižana, ki ga v veliki meri sestavlja apnenec, v katerem ima voda izredno slabo samoizčistilno sposobnost. Kot kaže, je v Sloveniji na tem področju zakonodaja še ogromno neurejenega in bo treba še marsikaj postoriti.

Študentje geografije na Kraškem robu

Ob našem obisku pa je najbolj odmevala gradnja največjega viadukta v Sloveniji, ki je namesto gradbenicem povzročala največjih las naravovarstvenikom, saj je tako velik objekt po njihovem mnenju neprimeren za tako občutljive živalske in rastlinske vrste, ki tu prebivajo. Da pa vse ne bi bilo tako čisto, se na tem območju izvaja projekt LIFE-Narava, ki skrbi za zaščito tamkajšnjih ogroženih habitatov ter obnovo kalov, ki so eden od značilnih znakov tega območja. Pod drobnogled smo vzeli še posebno slednje, saj smo skušali ugotoviti njihove vloge v pokrajini nekoč in danes, ter si jih na terenu tudi ogledali. Seveda pri tem tudi nismo mogli mimo izredno zanimivega preteklega geološkega dogajanja in sedanje zelo dobro vidne geološke zgradbe. Ta vpliva predvsem na klimo, ki tu prehaja iz submediteranske v celinsko, kar se izraža na vegetaciji in poseljenosti področja. Na tem območju rastejo nekatere edinstvene rastlinske vrste, kot je npr.

Tommasinijeva popkoresa, ki pa je že zelo ogrožena; to sta bila poglavita vzroka, da smo seminarsko nalogo sošolcem podrobneje predstavili. Zaznali smo problematiko množice izseljevanja mlajših prebivalcev iz tamkajšnjih vasi in s tem staranje prebivalstva, kar ne obeta nič dobrega. Poleg tega smo nekaj besed namenili kraški arhitekturi, zgodovini vasi, plezanju v Ospu in težavam, ki jih povzročajo plezalci, ter možnim turistim in alternativam.

Foto: HisTer

Pogled z gradu na vas Socerb

Celotno tematiko smo predstavili na terenskih vajah, ki smo jih izvedli 23. 4. 2004. Poiskali smo veliko uporabne literature in kart v knjižnicah, na spletu in v kartografski zbirki, na podlagi vsega tega smo določili 20 kilometrov dolgo pot, ki smo jo ta dan prehodili. Ker pa je območje Kraškega roba obširno, smo si izbrali nekakšen štirikotnik med vasmi Rnate, Podgorje, Podpeč, Rni Kal, Osp in Socerb, ki je le del te velike naravne, dobro vidne in ve deset kilometrov dolge ovire, ki poteka od Italije skozi Slovenijo ter Hrvaško, kjer se tudi konča.

Večkrat nas je prvi obiskala to območje, saj smo se ponavadi le na hitro peljali mimo Rnatega Kala proti obali. Vsi pa smo se strinjali, da je to še eden od prelepih koškov Slovenije, ki pa je vendarle med turisti premalo znan, saj tu prevladuje nekaj kilometrov oddaljena Slovenska obala. Morda pa je ena od pozitivnih stvari to, da je na večjem delu Kraškega roba narava še vedno neokrnjena, čeprav množica plezanje in veliki gradbeni posegi vedno bolj ogrožajo to območje. Zato se nam zdi bistvenega pomena osveščanje lokalnega prebivalstva o kulturnih dediščinah in naravnih danostih območja na kar pa močno vpliva sam projekt LIFE Narava.

Vesna MARKELJ, Denis ZALETEL in Tomaž TOMAN

MOJSTER ANŽE FELICIJAN

IN RODBINA ZIDARJEV IN KAMNOSEKOV FELICIJANOV V RODIKU IN OKOLICI

Pri ogledu cerkva na stiku "treh svetov", Brkinov, Krasa in Istre, torej na širšem območju Kraškega roba, bo pozoren opazovalec na napisnih kamnih na njih večkrat zasledil ime zidarskega in kamnoseškega mojstra Anžeta Felicijana. Vkllesano je na oknu taborske cerkve sv. Trojice v Hrastovljah, na prezbiteriju cerkve sv. Elija v Mihelah, na prezbiteriju in portalu cerkve Marije Snežne Na Gradiščah nad rnoti ami, na kropilniku cerkve sv. Jedrt in sv. Jakoba v Prešnici ter na imenitnem portalu cerkve sv. Petra v Klancu pri Kozini. Ta kamnoseška in zidarska dela so nastala med leti 1663 in 1670, v času katoliške verske obnove in silnega razmaha cerkvenega graditeljstva, povezanega z njo. To obdobje oz. arhitekturo 17. stoletja na širšem območju Primorske so starejši umetnostni zgodovinarji stilno označevali kot kraško renesanso, dejansko pa se v njej posreduje prepletajo prvine pozne gotike, renesanse in zgodnjega baroka.

Kdo in od kod je bil "mojster Anže Felicijan", kakor se je podpisal na svojem najiminenitnejšem delu, portalu cerkve v Klancu?

Cerkev Marije Snežne Na Gradiščah nad rnoti ami, ki jo je v celoti postavil Anže Felicijan starejši v letih 1663-1665, Foto: B. Premrl

Njegov rod in dom smo po ustnih virih najprej iskali pri Anžinu v Danah pri Divači. Tam stoji lepa dvorišna kolonja, ki jo je leta 1857 naredil gospodar Martin Felicijan sam. Šele kasneje sem v materi nih knjigah župnije Brezovica odkril, da je Anže Felicijan živel v Rodiku nedaleč od tam. Njegovo rojstvo, poroka in smrt pa v njih, žal, niso vpisani. Po podatkih iz rojstne knjige zvedemo, da je imel tam z ženo Polono v letih med 1641 in 1658 šest otrok; po nekaterih drugih navedbah sode, se je rodil pred letom 1620 neznano kje, na samostojno pot zidarskega mojstra pa je verjetno stopil okrog leta 1655 in jo nadaljeval do leta 1680, ko je umrl spet se ne ve, kje.

Delavnico je po njem nasledil prvorojeni sin Anže Felicijan mlajši, ki se je rodil leta 1641. Oženil se je z Uršulo Race iz Rodika, ko je bil star že 39 let, in z njo imel tri sinove: Gregorja, Jerneja in Antona. To, da je bil v letih 1684-1687 eden izmed ključarjev bratovšine sv. Valentina iz Rodika, pri čemur je bil spoštovan mož. Umrl je leta 1718 star sedemdeset let.

Po njegovem sinu Antonu izhaja tista izmed treh vej Felicijanov v Rodiku, ki je dobila hišno ime pri Bercélu; medtem ko bi utegnil biti sin Gregor, ki je vsaj nekaj časa opravljal zidarska in kamnoseška dela, za etnik rodu Felicijanov pri Anžinu v Danah. Anžetova brata Jurij in Andrej pa sta za etnika rodov Krnelovih in Oslárjevih, kasneje ózotovih v Rodiku.

O Andreju ni znano, ali se je tudi on ukvarjal z dejavnostjo ometa in bratov, medtem ko je o Jurijevih zidarsko-kamnoseških delih na voljo kar nekaj arhivskih podatkov. Jurij, ki se je rodil leta 1652, se je oženil šele po materini smrti, ko je imel 34 let, z Marino Babi iz Rodika in imel z njo štiri otroke. Kaže, da je vsaj do poroke delal v delavnici z bratom Anžetom, s čim pa se je osamosvojil in delal dalje na svojo roko. Tako kot njegov brat Anže je bil tudi sam nekajkrat izvoljen za ključarja bratovšine sv. Valentina. Umrl je leta 1735 v visoki starosti nad osemdeset let.

Porton v obzidju cerkve sv. Pavla v rnoti ah z značilnimi rozetami kamnoseške delavnice Felicijanov iz Rodika in z letnico 1696, Foto: B. Premrl

Dosti ve prostora bi bilo treba, e bi hoteli samo našteti vsa dela, ki so jih opravili mojstri Felicijani pri številnih cerkvah na območjih župnij Brezovica, Predloka in Dolina pri Trstu, v tistem času dosti več jih od današnjih, zato se bomo omejili samo na pomembnejša. Dosti podatkov o tem najdemo v urbarjih cerkva in pobožnih bratovščin, ki so skrbele zanje in "za večjo božjo slavo".

Iz omenjenih arhivskih virov najprej zvemo, da je Anže Felicijan starejši sodeloval z zidarskim in kamnoseškim mojstrom Anžetom Rojinom iz Brezovice pri zidavi cerkve sv. Helene (zdaj sv. Antona) v Hrpeljah (1661-1662). Kasneje je izdelal dva obzidna portona iz rodiškega kamna in sezidal obzidje pokopališča pri župnijski cerkvi sv. Urha v Dolini (1661), po zgledu dolinskih portonov pa je izdelal izjemna portona v obzidju okrog cerkve sv. Trojice v Rodiku (1667). Tej cerkvi je tudi prizidal vhodno lopo s skrlnato streho (1677). Po stilnih in oblikovnih značilnostih njegovih kamnoseških del, nekaterih značilnih oblikah, ki so v napisih in po sivem školjčnem apnencu, ki so ga lomili v Mali Griži pod Rodikom, mu lahko pripišemo še cerkve ali dele cerkve v Prešnici, Ocizli, Petrinjah in rnem Kalu ter ve kropilnikov po drugih cerkvah. Sedanji stranski portal cerkve v rnem Kalu iz leta 1680, ki z reliefno podobo sv. Lovrenca (tedaj je bila namreč posvečena temu svetniku) močno spominja na sv. Petra z omenjenega Felicijanovega portala cerkve v Klancu, je najbrž njegovo zadnje delo.

Anžetova sinova se nista več podpisovala pod svoja dela. Anže mlajši je sezidal cerkev sv. Andreja pri Dolini, ki je

danes ni več, in zanjo naredil tudi zvonnico. Tlakoval je cerkve sv. Martina nad Dolino, v Rodiku in v Kačah. Njegove so verjetno tudi prezidave cerkva v Kroglijah pri Dolini, Podgorju, Zazidu, Podpeči in rnem Kalu. Prav tako mu lahko pripišemo vrsto obzidnih portonov, npr. pri cerkvah v rnoti Kačah in Na Zvroku pod Bezovico, ter nekaj kropilnikov.

O Juriju zanesljivo vemo, da je sezidal vhodno lopo ali klonico pri cerkvi v Markovšini (danes je ni več) in pri cerkvi v Hrpeljah, sklesal obzidni porton pri cerkvi sv. Jurija na Tabru nad Bačem pri Materiji in opravil razna kamnoseška dela, predvsem tlake in oltarne podeste, za cerkve v Rodiku, Markovšini in na Artvižah.

Kot kaže, je v tretjem rodu rodiških Felicijanov zidarska dejavnost zamrla. Urbarji v zvezi z manjšimi deli samo nekajkrat omenjajo Gregorja, sina Anžeta mlajšega. Kot rečeno, pa je bil najbrž prav on za etnik veje Anžinovih v bližnjih Danah, ki je v 19. stoletju dala dva zidarja in kamnoseka samouka: brata Martin in Jožef Felicijan. Martin je nasledil domačijo, Jožef pa se je poročil k Ritovim v sosednje Kače in tam prezidal hišo, pri kateri so še vidni nekateri njegovi kamnoseški izdelki. Od vseh omenjenih vej Felicijanov se je edino v tej hiši do danes ohranil njihov priimek. Hišno ime Anžin v Danah pa je morda daljen spomin na mojstra Anžeta starejšega in mlajšega, za etnika rodbine.

Božidar PREMRL, Ljubljana

VPRAŠANJA IN ODGOVORI O NATURI 2000

KAJ JE NATURA 2000?

Natura 2000 je evropsko omrežje ekološko pomembnih območij narave, oblikovano na podlagi Direktive o habitatih iz leta 1992 in Direktive o pticah iz leta 1997. Namen omrežja je ohranjanje biotske raznovrstnosti, in sicer tako, da varuje naravne habitate ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, pomembnih za Evropsko zvezo.

ZAKAJ JE EVROPSKA ZVEZA VZPOSTAVILA OMREŽJE NATURA 2000?

V zadnjih desetletjih se biotska raznovrstnost v Evropi dramatično in pospešeno zmanjšuje in izgublja. Med temi spremembami sta krivnja, izguba vrst in habitatov ter ekosistemov. Evropska agencija za okolje potrjuje, da upadajo številne evropske vrste: 64 endemičnih rastlin v Evropi je v naravi že izumrlih, 45% vrst metuljev in 38% vrst ptic pa se šteje za ogrožene vrste. Natura 2000 je odziv EU, da se zaustavi upadanje biotske raznovrstnosti v Evropi.

KAKŠEN PRAVNI STATUS IMAJO OBMOČJA NATURA 2000 V SLOVENIJI?

Območja Natura 2000 v Sloveniji so z Uredbo, ki je bila sprejeta 29. aprila 2004, dobila status posebnih varstvenih območij. Natura 2000 ni sistem strogih naravnih rezervatov, ki bi izključeval vse lovekove dejavnosti. Čeprav bo mreža zagotovo vključevala tudi naravne rezervate, bo večina zemljišč tudi v prihodnje v zasebni lasti, pri čemer bo moralo biti gospodarjenje z zemljišči trajnostno v ekološkem, ekonomskem in družbenem smislu.

V Dolu, zadnji vasici v Rižanski dolini je v nedeljo 31. oktobra potekala tradicionalna pokušina mladega vina, ki ji v vasi pravijo tudi HVALEŽNICA. Za tiste, ki še ne vedo, naj povem, da iz te skromne vasice izhaja zelo značilno in daleč naokoli znano vino, ki ga vsi poznajo kot Duljanski mu kat. Gre za vrsto muškata, ki mu son na lega na flišastem podroju in temperament ljudi, ki živijo v tej vasici, daje poseben značaj. Odkar pomnimo, velja, da te noge ne ubogajo, če si žlahtne kapljice naliješ malo več mero, če pa piješ v dobri družbi okoli obložene mize, pa zagotovo v vasi do akaš jutranjo zarjo. Praznovanje se je pričelo že ob 15.30, ko so si prvi muzikantje ogrevali svoje prste v kantini pr Ginota. Od tu smo krenili na začetek vasi, k prvi hiši, kjer se vsako leto začne s pokušanjem vina. Pokušina nato po celi vasi poteka tako, da se roma od hiše do hiše ter pri vsaki hiši ob prijetnih melodijah in dobrotah, ki so jih pripravile domače gospodinje, pokuša mlado vino. Kot že vsako leto, se je tudi letos vaški praznik zaključil v poznih nočnih urah. Tiste, ki ste letos zamudili tradicionalni dolski praznik, prisrčno vabimo naslednje leto!

Valter RIHTER, Dol

Pokušina "Duljanskega mu kata"
Foto: Valter RIHTER, Dol

Koper, 19. novembra 2004 - KS rni Kal, je sklicala posvet o na rtovani gradnji predlagane trase železniške proge Diva a-Koper in na posvet povabila predstavnike krajevnih skupnosti: Diva a, Lokev, Krvavi Potok, Ocizla, rni Kal, Škofije in Dekani. Posvet je potekal zaradi prostorske stiske na KS rni Kal, v prostorih MO Koper in udeležili so se predstavniki vseh povabljenih KS, razen KS Krvavi Potok in KS Ocizla, ki sta bila odsotna zaradi nujne službene dolžnosti.

G. Aleksander Žvokelj (KS rni Kal) je predstavil namen skica posveta in povedal: » Posvet je bil sklican zato, ker se želimo na KS rni Kal seznaniti z mnenji in pogledi na gradnjo žel. proge, ki jih imajo vse KS ob predvideni trasi nove žel. proge Diva a-Koper«. Predstavil je tudi mnenja in veliko pripomb KS rni Kal glede projekta, vendar jih je preve, da bi jih našteali na tem mestu.

To bomo storili v naslednji številki glasila Kraški rob. V glavnem so kražani KS absolutno proti uvrstitvi tako zasnovanega projekta v prostor. Veliko pripomb in razlogov za nasprotovanje projektu žel. proge so navedli tudi predstavniki ostalih krajevnih skupnosti, prisotni na posvetu.

Ob zaključku posveta so sklenili da vsaka KS, skozi katero poteka predvidena trasa, določi poenega člana v skupino, ki bo zastopala interese in poglede posameznih KS. Iz te skupine pa naj se določi koordinacijski odbor treh članov, ki bodo spremljali postopek sprejema trase in predstavljali vse KS na morebitnih pogajanjih.

MARIJA KOCJAN I (1935-2004)

Preprosta in polna svečanega miru je bila petdeset let Marija Kocjan. Kljub arhivski hrastovski freski v cerkvi sv. Trojice. Po svoji vnemi in doslednosti je izžarevala to kot svoje poslanstvo. Kljub rahlemu zdravju je vsakega prišleca spoštljivo sprejela.

Njen ključ je bil svetinja.

Če celo Rižansko dolino je razširila svoja srebrna angelska krila, nad njimi pa zrla sveto kraško nebo. Tako je dodatno plemenitila in spajala preprosti likovni izraz freske Janeza iz Kastva.

Naj ji bo rahla hrastovska zemlja.

Viktor SNOJ

Hrastovlje, 1. decembra 2004

Izdajo glasila sofinancira Ministrstvo za okolje, prostor in energijo

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PROSTOR IN ENERGIJO

Izdaja: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, v okviru projekta LIFE-Narava »Ohranitev ogroženih habitatov in vrst na Kraškem robu« (LIFE02NAT/SLO/008587) - finančni instrument Evropske skupnosti LIFE / **ISSN 1581-8381** / **Tisk:** Medit d.o.o., november 2004 / **Naklada:** 2000 izvodov / **Uredniški odbor:** Bojana Lipej, UP ZRS, Matej Župan, UP ZRS / PM Koper, mag. Nataša Režek Donev, UP ZRS, Barbara Vidmar, Zavod RS za varstvo narave OE Piran, Tihomir Makovec, Ornitološko društvo Ixobrychus, Jože Rojc, KS Podgorje / **Naslov uredništva:** Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Garibaldijeva 18, 6000 Koper / **Urednica:** Bojana Lipej (e-mail: bojana.lipej@zrs-kp.si) / **Stavek:** S.I. - HisTer / **Telefon:** 05/66-37-700, **Fax:** 05/66-37-710

Vključeno s to številko glasila Kraški rob, so dosedaj izšle 4 številke.

Glasilo Kraški rob je brezplačno ter ga lahko naročite na zgornjem naslovu.